Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

25.11.2025 Dnro V/44915/2025

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asia: HE 149/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Valviran lausunto hallituksen esityksestä 149/2025

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja Terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) kirjallisen asiantuntijalausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Tässä lausunnossa eri kohdissa termillä hyvinvointialue viitataan hyvinvointialueiden lisäksi Helsingin kaupunkiin.

Valvira toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Valvira on 12.6.2025 antanut sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnalle lausunnon nyt kysymyksessä olevasta hallituksen esityksestä HE 149/2025 vp. Valvira viittaa edellä mainituissa lausunnoissa esittämäänsä.

Valvira pitää kannatettavana hallituksen esityksen tavoitetta vahvistaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Tavoitteen toteutumisen varmistaminen edellyttää Valviran näkemyksen mukaan kuitenkin joitain merkittäviä muutoksia ja tarkennuksia lakiesitykseen.

Lapsen kasvatuksellinen rajaaminen ja lapseen kohdistettavat rajoitustoimenpiteet

Valvira kannattaa tavoitetta selkeyttää kasvatuksellisten rajojen asettamisen ja rajoitustoimien käytön edellytyksiä. Onnistuminen kasvatuksellisessa rajaamisessa lapsen arjessa asettaa korkeat vaatimukset lapsesta huolehtivan aikuisen osaamiselle, kyvylle luoda luottamukseen perustuva suhde lapseen, kohdata ja huomioida jokainen kasvatusvastuullaan oleva lapsi yksilönä.

Valvira toteaa, että lapsen sijaishuollon järjestäjänä toimivan sijoittajahyvinvointialueen on etukäteen ennen sijoituspäätöksen tekemistä huolellisesti varmistettava, että perhe- tai laitoshoitoon sijoitettava lapsi tulee saamaan tarvitsemansa hoidon ja kasvatuksen hänelle suunnitellussa sijoituspaikassa hänen etunsa varmistavalla tavalla. Hyvinvointialueen velvollisuutena on huolehtia siitä, että sekä sen omassa palveluksessa oleva henkilöstö että myös

kirjaamo@valvira.fi Puhelin 0295 209 111 www.valvira.fi

PL 43, 00521 Helsinki
Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Faksi 0295 209 700

Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi
Faksi 0295 209 704

lapsen sijaishuoltopaikan henkilöstö ja perhehoitajat, on asianmukaisesti koulutettu ja perehdytetty lain vaatimuksiin. Sama varmistamisvelvollisuus koskee myös lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimenpiteenä. Lapsen oikeuksien toteutumisen varmistaminen edellyttää, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on lastensuojelun kokemukseen ja koulutukseen perustuvaa osaamista. Sosiaalityöntekijän on tunnettava vastuullaan oleva lapsi, ymmärrettävä lapsen yksilölliset tarpeet sekä niiden edellyttämät vaatimukset lapsen sijoituspaikalle ja hänen kasvatukselleen.

Se, että säännöksiä osataan käytännön tilanteissa soveltaa oikein hyvinvointialueen lastensuojelussa ja lapsen kodin ulkopuolisessa sijoituspaikassa, on lapsen edun mukaista sekä lapsen oikeusturvan toteutumisen kannalta välttämätöntä. Tämä edellyttää Valviran näkemyksen mukaan organisaatioilta korkeatasoista omavalvontaa ja valvontaviranomaiselta tehokasta omavalvonnan varmistamista.

Lastensuojelulain 4 b §:ssä mainittujen aineiden ja esineiden poisottaminen lapselta on kirjoitettu pykälätekstissä velvoittavaan muotoon. Pykälän sanamuodon perusteella lapsen passiivisuus tai vastahakoisuus ei poista velvollisuutta ottaa lapsen hallusta pois pykälässä tarkoitetut aineet ja esineet, niiden poisottamiselle pykälässä asetettujen edellytysten täyttyessä.

4 b §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että lasta voitaisiin vaatia osoittamaan, että hänen taskuissaan tai repussaan ei ole sellaisia pykälässä tarkoitettuja aineita tai esineitä, joiden hallussapito vaarantaa lapsen tai muiden turvallisuutta. Perusteluissa todetaan myös, että tarvittaessa aikuisella tulisi olla mahdollisuus ottaa aineet ja esineet lapselta välittömästi pois, jos se on kokonaistilanne huomioon ottaen välttämätöntä. Samalla todetaan kuitenkin, ettei tällaisiin *tarkastuksiin* ja aineiden ja esineiden poisottamisiin saisi ryhtyä rutiininomaisesti eikä ilman syytä.

Mahdollisuutta tehdä lapselle tarkastus aineiden ja esineiden poisottamiseksi ei mainita 4 b §:n, eikä myöskään 4 c §:n pykälätekstissä. Vaikka 4 b §:n mukainen aineiden ja esineiden poisottaminen lapselta on säädetty velvollisuudeksi, tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi tarkastusmahdollisuus tulisi näkyä myös pykälätekstissä, jos sellainen on tarkoitettu mahdolliseksi pykälää sovellettaessa.

Valviran näkemyksen mukaan jää epäselväksi, kuinka kasvatuksellisena toimenpiteenä suoritettava lapsen tarkastaminen (4 b §), lopulta poikkeaa lain 66 §:ssä säädettäväksi esitetystä henkilöntarkastuksesta. Valvira katsoo, että 4 b §:ään esitetyn lapsen hallussa mahdollisesti olevien aineiden ja esineiden poisottamiseksi tehtävän tarkastamisen ja 66 §:n mukaisen henkilöntarkastuksen eroja on aiheellista selventää. Selvää on, että avohuollon toimenpiteenä laitokseen sijoitetun lapsen kohdalla on mahdollista soveltaa vain 4 b §:ää. Tarkentamista vaatii, millä edellytyksillä 4 b §:ää voidaan soveltaa, jos sijaishuoltoon lastensuojelulaitokseen sijoitettuun lapseen joudutaan

kohdistamaan tarkastus lastensuojelulaissa kiellettyjen aineiden ja esineiden poisottamiseksi.

Lapsen kasvattamisesta ja siihen liittyvästä rajaamisesta on ilmeisen vaikea säätää selkeästi lailla. Asiaa koskevien säännösten toimeenpanon epäonnistuessa on Valviran näkemyksen mukaan mahdollista ja jopa todennäköistä, että ei-kasvatuksellista lapsen rajoittamista perustellaan joissain tilanteissa virheellisesti kasvatuksellisena, ja tämä on lapsen oikeusturvan kannalta kestämätöntä.

Lapsen luvattomat poissaolot sijaishuoltoyksiköstä

Valvira kannattaa tavoitetta selkiyttää eri viranomaisten toimivaltuuksia sekä varmistaa tehokas yhteistyö sijaishuoltopaikasta poissaolevan lapsen palauttamisessa.

Valvira katsoo, että lapsen sijaishuoltoyksikön on luvatta sijaishuoltoyksiköstä poistunutta, eli ’hatkassa’ olevaa lasta koskevia ratkaisuja tehdessään välttämätöntä riittävästi ja ajantasaisesti informoida ja konsultoida lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää ja/tai sijoittajahyvinvointialuetta. Valviran käsityksen mukaan lastensuojelulakiin esitetyt muutokset saattavat vaikeuttaa lastensuojelun järjestämisvastuussa olevalle hyvinvointialueelle ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kuuluvaa vastuuta varmistaa sijaishuoltoon sijoitetun lapsen edun toteutuminen sijaishuollon aikana. Jos ’hatkassa’ olevan lapsen etsintään ja sijaishuoltoyksikköön palauttamiseen liittyvän toiminnan prosessinjohtoa ei ole selkeästi lastensuojelulaissa ja asiaa koskevissa ohjeissa määritelty ja vastuutettu millekään taholle, on Valviran näkemyksen mukaan mahdollista, ettei lapsen etsimiseen ja palauttamiseen liittyvää kokonaisprosessia johda mikään taho. Tämä vaarantaa lapsen edun ja turvallisuuden. Järjestämisvastuullisen sijoittajahyvinvointialueen vastuu lapsen edun ja turvallisuuden varmistamisesta myös ’hatkatilanteissa’ tulisi riittävällä tavalla tuoda esiin lain perusteluissa.

Esitys laajentaa sijaishuoltoyksikön henkilökunnalle mahdollisuus suoraan pyytää virka-apua poliisilta sisältää varteenotettavan riskin henkilökunnan riittävästä osaamisesta asianmukaisesti perusteltujen virka-apupyyntöjen tekemiseen. Tämä ongelma koskee Valviran käsityksen mukaan niin yksityisten kuin julkisten palveluntuottajien laitoksia. Valvira näkee välttämättömänä, että ’hatkatilanteisiin’ ml. virka-apupyynnöt, liittyvää koulutusta järjestetään lastensuojeluviranomaisille ja sijaishuoltoyksiköille. Myös ’hatkatilanteita’ koskeva valtakunnallinen ohjeistus tulee päivittää kattavaksi ja ajantasaiseksi, kuten hallituksen esityksessä tuodaan esille.

Valviran käsityksen mukaan myös sosiaaliviranomaisten keskinäisen virka-avun tarpeellisuudesta ’hatkassa’ olevan lapsen etsintään ja palauttamiseen liittyen on epäselvyyttä hyvinvointialueilla. Valviran näkemyksen mukaan lakiesitykseen olisi perustelujen tasolle syytä kirjata selkeä viittaus virka-apua

koskevaan sääntelyyn tältä osin. Virka-apupyyntöjen käytänteet tulee myös tuoda riittävän selkeästi esille hallituksen esityksessäkin mainitussa ns. ’hatkaohjeen’ uudistamisessa.

Valviran käsityksen mukaan on lapsen ja työntekijöiden turvallisuusseikkojen näkökulmasta ongelmallista säätää, että laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla tai toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan, jos heillä on perusteltu käsitys siitä, että lapsi on ao. paikassa ja lapsen terveys, kehitys tai turvallisuus on vakavassa vaarassa, ellei virka-apukysymystä oteta huomioon. Erityisen vaarallinen tilanne on, jos asunto tai olinpaikka, jossa lapsen ajatellaan olevan, on sinne pyrkivälle ennalta tuntematon ja/tai ei ole tietoa millaisten henkilöiden (mahdollisesti väkivaltaisten ja/tai päihteiden vaikutuksen alaisten) kanssa lapsi siellä oleilee ja mikä on lapsen oma olotila. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla tai sosiaalityöntekijällä ei todennäköisesti ole riittävää osaamista, eikä ainakaan välineitä, puolustaa omaa tai lapsen henkeä ja terveyttä, tilanteen mahdollisesti eskaloituessa. Valvira pitää myös mahdollisena, että kyseinen säännös, sellaisena kuin se on esitetty säädettäväksi, voi tuoda mukanaan myös ongelmia rajanvetoon siitä, milloin tilanteeseen voidaan saada poliisilta virka-apua. Valvira katsoo, että jos lapsen arvioidaan olevan vakavassa vaarassa, kyse on lähtökohtaisesti aina poliisin virka-apua vaativasta tilanteesta.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Kuntouttavalle suljetulle laitospalvelulle lakiesityksessä asetetut tavoitteet katkaista alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierre ja suojella lasta, ovat Valviran näkemyksen mukaan kannatettavia. Palvelun viimesijainen luonne on perusteltu ja ehdottomasti kannatettava. Tämä tarkoittaa Valviran näkemyksen mukaan käytännössä sitä, että lapselle on tosiasiassa oltava tarjolla riittävästi ja ajantasaisesti muita sosiaali- ja/tai terveydenhuollon palveluja, jos lapsen palvelutarve niitä edellyttää ja palvelut ovat lapsen edun mukaisia. Jos esimerkiksi kuntouttavalla suljetulla laitospalvelulla joudutaan ’paikkaamaan’ riittämättömiä, mutta kuitenkin lapsen tosiasiassa ensisijaisesti tarvitsemia psykiatrian palveluja, ei palvelu toteudu viimesijaisena, eikä myöskään lapsen edun mukaisena.

Valviran käsityksen mukaan, jos hyvinvointialueet huolehtivat, että niillä on käytettävissään lastensuojelun asiakkaana olevien lasten tarpeita vastaava riittävä määrä sosiaali- ja terveyspalveluja, kuten lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitettuja yksiköitä, pystyttäisiin minimoimaan niiden lasten lukumäärä, joiden kohdalla ainoaksi vaihtoehdoksi jää lapsen sijoittaminen kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun. Selvää on, ettei yhteensovitetun yksikön perustaminen saa heikentää muihin laitoksiin sijoitettujen, tai ylipäätään lasten psykiatrian palveluja. Valvira painottaa, että lapsilla on aina oltava oikeus saada tarvitsemansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut asuinpaikastaan riippumatta.

Valviran näkemyksen mukaan jää epäselväksi, missä määrin kuntouttava suljettu laitospalvelu on tarkoitettu rikosvastuuiän saavuttaneille alaikäisille mahdollisessa rikoskierteessä oleville huomioiden, että esityksessä painotetaan palvelun olevan etenkin alle rikosvastuuikäisille. Suljettua palvelua tuottavaan yksikköön voidaan esityksen mukaan sijoittaa lapsia 12-vuotiaista ja jopa nuoremmista aina 17-vuotiaisiin saakka. Valvira painottaa sen varmistamista, etteivät palveluun sijoitetut nuoremmat lapset altistu heitä hyvin selvästi vanhempien lasten käyttäytymishäiriöiden negatiivisille vaikutuksille

Valvira on jo aiemmin tuonut esille nyt kysymyksessä olevien lakimuutosten aikataulun olevan vähintäänkin kunnianhimoinen. Valvira painottaa, että muutoksia koskevissa ratkaisuissa keskeistä on lapsen edun toteutumisen varmistaminen, ei se kuinka nopeasti tai kustannustehokkaasti muutokset ovat vietävissä läpi.

Mahdollisuus hakea muutosta palvelua koskevaan päätökseen

Valvira katsoo olevan hyvin poikkeuksellista, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas, tässä lapsi, sijoitettaisiin hänen perusoikeuksiinsa merkittävällä tavalla puuttuvaan suljettuun laitokseen toistaiseksi voimassa olevalla päätöksellä. Kuntouttava suljettu laitospalvelu on oikeusvaikutuksiltaan merkittävästi rajoittavampi kuin erityisen huolenpidon jakso, josta voidaan tehdä päätös enintään 90 vuorokaudeksi kerrallaan. Erityisen huolenpidon jaksoa voidaan jatkaa erityisen painavista syistä enintään 90 vuorokaudeksi jos se on välttämätöntä. Valviran näkemyksen mukaan ei ole olemassa perusteita sille, että lapsen oikeuksia erityisen huolenpidon jaksoon nähden merkittävästi rajoittavammasta kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoittamisesta ei tehtäisi päätöstä määräajoin. Esityksen perusteluissa ei ole tarkennettu, miksi on pidetty parempana vaihtoehtona esittää palvelupäätöksen olevan toistaiseksi voimassa oleva. Perusteluissa on kyllä tuotu esille vaihtoehtoisen toimintatavan olevan määräaikainen päätös, mutta ei ole arvioitu lainkaan mitä vaikutuksia määräaikaisella päätöksellä olisi verrattuna toistaiseksi voimassa olevaan päätökseen. Valvira katsoo, että vain määräaikainen päätös (ei toistaiseksi voimassa oleva päätös) kuntouttavasta suljetusta laitospalvelusta turvaa lapsen, vanhempien ja huoltajien oikeusturvan riittävästi. Valviran näkemyksen mukaan hallituksen esitystä tulisi tältä osin muuttaa.

Valvira katsoo, että johtavan sosiaalihuollon viranhaltijan tulisi aina neljän kuukauden välein tapahtuvan asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös ratkaisusta, jatketaanko lapsen sijoitusta suljetussa laitospalvelussa sekä lapseen kohdistettavista erityisistä rajoituksista. Tämä olisi Valviran näkemyksen mukaan sekä asiakkaan oikeusturvan että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta välttämätöntä.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kelpoisuus

Lapsen edun toteutumisen varmistaminen edellyttää kaikessa lastensuojelussa, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on riittävä kokemus ja osaaminen lastensuojelusta, ja että lapsen ja sosiaalityöntekijän välillä on luottamuksellinen, toimiva asiakassuhde. Kuntouttava suljettu laitospalvelu rajaa merkittävästi lapsen itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta. Palvelu olisi lain voimaantullessa yksi vaativimmista lapselle tarjottavista laitosmuotoisista palveluista. Lapsen sijoituksen aikainen lapsen edun toteutumisen arviointi ja turvaaminen ja muut lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle laissa säädetyt tehtävät edellyttävät kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa olevan lapsen vastuusosiaalityöntekijältä korostetusti lastensuojelun kokemukseen ja sosiaalityön koulutukseen perustuvaa erinomaista ammatillista osaamista. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla olisi esityksen mukaan myös merkittävää vastuuta vaativa tehtävä suunnitella lapsen sijoituksen aikana lapsen sijaishuollon toteuttaminen sijoituksen päätyttyä kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa. Valvira korostaa, että lainsäädännön tulee aina ehkäistä lapsen oikeuksien loukkauksia. Valviran näkemyksen mukaan kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee aina olla laillistettu, tehtävään riittävän kokemuksen omaava sosiaalityöntekijä, ja tästä tulee nimenomaisesti säätää lastensuojelulaissa.

Palvelun yhteydessä lapselle annettavan terveydenhuollon järjestämisvastuu

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua on esityksen mukaan tarkoitus toteuttaa moniammatillisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyössä, vaikka sen todetaankin esityksessä olevan lastensuojelupalvelu. Lakiesityksen 49 b §:ssä nimenomaan edellytetään, että kuntouttavassa suljetussa palvelussa tulee työskennellä riittävä määrä terveydenhuollon ammattihenkilöitä, hoito- ja kasvatustehtävissä toimivien henkilöiden lisäksi. 49 b §:n perusteluissa todetaan, että *terveydenhuoltopalvelujen kokonaisuus muodostuisi ensisijaisesti laitospalvelun yhteydessä olevista ammattihenkilöiden toteuttamista terveydenhuollollisista toimenpiteistä* ***sekä*** *sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevista terveyden- ja sairaanhoitopalveluista. Lapsen terveydenhuoltopalvelut tulisi kuitenkin järjestää lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.* Lisäksi perusteluissa todetaan tavoitteena olevan, että *pykälässä tarkoitettua palvelua tuottavassa laitoksessa olisi esimerkiksi virkasuhteinen lääkäri.*

Valviran käsityksen mukaan kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskevat säännökset vaikuttavat säädetyn Valtion lastensuojelulaitoksen tuottamisvelvollisuuden näkökulmasta. Hyvinvointialueella on kyseisen palvelun järjestämisvastuu mukaan lukien päätösvalta siitä, tuottaako se kyseisen palvelun itse, vai hankkiiko se palvelun Valtion lastensuojelulaitokselta, tai mahdollisesti joltain toiselta hyvinvointialueelta, joka tuottaa kyseistä palvelua. 49 b §:n perustelujen sanavalinnoista saa myös käsityksen, että laitospalvelun yhteydessä toimivien terveydenhuollon ammattihenkilöiden toteuttamat

terveydenhuollolliset toimenpiteet eivät olisi sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia terveyden- ja sairaanhoitopalveluja. Tätä tulkintaa tukee se, että em. palvelut erotetaan perusteluissa toisistaan erillisiksi *sekä* -sanalla, kuten edellä olevasta siteerauksesta käy ilmi. Mitä tarkoitetaan terveydenhuollollisilla toimenpiteillä, ei tarkenneta lakiesityksessä. Kyseistä termiä ei Valviran tietojen mukaan ole myöskään muualla lainsäädännössä määritelty.

Voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, järjestämislaki) ja lastensuojelulain 16 b §:n perusteella sijaishuoltoon sijoitetun lapsen terveydenhuollon järjestämisvastuu on lähtökohtaisesti sijoitushyvinvointialueen vastuulla. Sosiaali ja terveydenhuollon valvonnasta annettuun lakiin (741/2023, valvontalaki) tehtävän täsmennyksen myötä yksiselitteistä on, että Valtion lastensuojelulaitos on kuntouttavan suljetun laitospalvelun tuottaja, ei palvelunjärjestäjä.

Jos hyvinvointialue päättäisi järjestää kuntouttavaa suljettua laitospalvelua omana palvelutuotantona, Valviran käsityksen mukaan hyvinvointialueen terveydenhuollon velvollisuutena olisi järjestää kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavaan hyvinvointialueen palveluyksikköön laissa edellytetty riittävä määrä terveydenhuollon ammattihenkilöitä, tuottamaan *terveydenhuollollisia palveluja*. Lakiesityksessä ei kuitenkaan esitetä säädettäväksi hyvinvointialueen terveydenhuollolle tällaista velvollisuutta. Valviran näkemyksen mukaan tulee arvioida, pitäisikö kuntouttavan suljetun laitospalvelun yhteydessä tarvittavista terveydenhuollon ammattihenkilöistä/annettavista terveydenhuollollisista palveluista olla nimenomaiset säännökset myös hyvinvointialueen terveydenhuoltoa koskevissa säännöksissä, sen lisäksi että asiasta säädetään lastensuojelulaissa.

Valviran näkemyksen mukaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun yhteydessä annettavan terveydenhuollon järjestämisvastuullisen tahon tulee olla lastensuojelulaissa ja terveydenhuoltolaissa selkeästi määritelty. Asialla on merkitystä myös terveydenhuollon kirjausten näkökulmasta.

Ennen toiminnan aloittamista tapahtuva viranomaisvalvonta

Hallituksen esityksessä todetaan, että ennen kuin kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavaan yksikköön voidaan sijoittaa lapsia, tulee valvontaviranomaisen varmistaa asiakasturvallisuus yksikössä. Valvontaviranomaisella olisi käytössään valvontalain 5 luvussa säädetyt keinot.

Valvontalain 5 luvussa säädetyt viranomaisvalvonnan keinot koskevat palvelutuotannon aikaista toiminnan valvontaa. Valvontakeinojen käyttäminen tilanteessa, jossa palvelutoiminta ei ole vielä alkanut, ei Valviran käsityksen mukaan ole täysin ongelmatonta. Jos katsotaan esimerkiksi, että palvelutuotanto, jota ei ajankohtaisesti rekisteröidä, voidaan/tulee tarkastaa reaktiivista

valvontaa koskevan pykälän perusteella ennen kuin toiminta voidaan aloittaa, tulisi asiasta Valviran näkemyksen mukaan säätää nimenomaisesti.

Jos laki tulee voimaan ja sitä aletaan soveltaa esitetyn mukaisena, tiedossa on, että Valtion lastensuojelulaitoksen velvollisuutena on aloittaa tuottaa kuntouttavaa suljettua laitospalvelua 1.8.2026. Tällöin valvontaviranomaisen velvollisuus varmistaa Valtion lastensuojelulaitoksen asianomaisen yksikön palvelujen asiakasturvallisuus ajoittuu lähtökohtaisesti 1.8.2026 edeltävään aikaan, ja tästäkään ei olisi epäselvyyttä. Esityksessä ei oteta kuitenkaan kantaa siihen, miten tulee toimia, jos hyvinvointialue päättää alkaa tuottaa omana toimintana kuntouttavaa suljettua laitospalvelua, ennen kuin sillä on velvollisuus rekisteröidä kyseinen palvelu. Esityksen perusteella on tulkittavissa, että valvontaviranomaisella olisi velvollisuus varmistaa myös hyvinvointialueen yksikön asiakasturvallisuus ennen kuin asiakkaita voidaan sijoittaa yksikköön. Lakiesitystä tulee tarkentaa, koskeeko valvontaviranomaisen velvollisuus varmistaa yksikön asiakasturvallisuus ennen toiminnan aloittamista myös hyvinvointialueen omaa yksikköä, ja miten tällöin tulee toimia, jotta valvontavelvollisuus toteutuu.

Laki valtion lastensuojelulaitoksesta

Valviran näkemyksen mukaan on perusteltua säätää selkeästi Valtion lastensuojelulaitoksesta ja lainsäädännön muutos on tähän nähden kannatettava. Esitetty sääntely vaikuttaa selkeyttävän johtamisjärjestelmää ja vastuita.

Valvira toteaa, että Valtion lastensuojelulaitoksen ydintehtävä on tuottaa vaativinta lastensuojelun sijaishuoltoa. Tällaista palvelua toteutettaessa tulee tiedostaa sen erityinen yksilön perusoikeuksien punnintaa koskeva ulottuvuus. Sijaishuollossa perusoikeuksien punnintaa tehdään erityisesti lapsen yksilökohtaisen suojelun ja itsemääräämisoikeuden välillä. Valviran käsityksen mukaan Valtion lastensuojelulaitosten johtaja tulee vastaamaan myös palvelun sisällöllisestä johtamisesta. Hänellä tulee olemaan merkittävä rooli kaikkien Valtion lastensuojelulaitoksen yksiköiden johtajana huolehtia siitä, että lastensuojelun sijaishuollon omavalvonta toteutuu palvelua velvoittavien säännösten ja sopimusten mukaisesti.

Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen Valvira katsoo, että Valtion lastensuojelulaitoksen toiminnasta vastaavalta johtajalta tulee edellyttää Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annettavaksi esitetyn lain 3 §:ssä mainittujen vaatimusten lisäksi laillistetun sosiaalityöntekijän pätevyyttä sekä lastensuojelun sijaishuollon vahvaa tuntemusta. Valviran näkemyksen mukaan vain näin varmistetaan, että Valtion lastensuojelulaitoksen johtajalla on riittävä kompetenssi palvelun sisällölliseen johtamiseen, hallinnollisen johtamisen lisäksi.

Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

25.11.2025 Dnro V/44915/2025

Lopuksi

Valvira toteaa, että lastensuojelulakiin esitetyt muutokset ovat laajoja ja osin myös erittäin merkittäviä lapsen perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusturvan kannalta. Hyvinvointialueiden, palveluntuottajien ja perhehoitajien perehdyttäminen uuteen sääntelyyn vaatii aikaa ja riittäviä resursseja lain toimeenpanoon sekä lastensuojelun henkilöstölle järjestettäviä koulutustilaisuuksia.

Valvira painottaa hyvinvointialueen vastuuta omavalvonnallaan jo ennakollisesti varmistaa, että lapsen etu toteutuu sijoituspaikkaa valittaessa. Kuten edellä on tuotu esille, on tärkeää, että lapsi sijoitetaan sellaiseen perheeseen tai lastensuojeluyksikköön, jossa pystytään vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Lapsen edun käsite on kuitenkin laajempi kuin lapsen sijoituspaikan kyvykkyys vastata lapsen tarpeisiin. Lapsen edun toteutumisesta huolehtiminen edellyttää kokonaisvaltaista lapsen yksilöllisesti tarvitseman palvelukokonaisuuden tarkastelua. Valviran näkemyksen mukaan lapsen edun mukainen päätös lapsen sijoituspaikasta voidaan tehdä vasta asianmukaisen omavalvonnallisen tarkastelun jälkeen; kun sijoitukseen mahdollisesti liittyvät riskit on asianmukaisesti kartoitettu ja minimoitu. Valvira painottaa, että mikäli lapsi sijoitetaan muun kuin sijoittajahyvinvointialueen alueelle, on aivan keskeistä, että sijoittajahyvinvointialue ja sijoitushyvinvointialue tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään riittävää yhteistyötä lapsen sijoitusalueen muiden lapsen tarvitsemien palvelujen kanssa unohtamatta.

Ratkaistu: 25.11.2025
Ratkaisija: Henriksson Markus
Virka-asema: Ylijohtaja
Esittelijät:
Vuorinen Päivi, Juristi

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Lisätietojen antaminen

Lisätietoja antaa tarvittaessa juristi Päivi Vuorinen, puh. 0295 209 402.

kirjaamo@valvira.fi
Puhelin 0295 209 111
www.valvira.fi

PL 43, 00521 Helsinki
Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Faksi 0295 209 700

Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi
Faksi 0295 209 704